

Слободан Јанковић*

ПОЛИТИКА ЕУ ПРЕМА ИСТОЧНОМ И ЈУЖНОМ МЕДИТЕРАНУ**

Сажетак

Процена Заједничке спољне и безбедносне политике (CFSP) Европске Уније је од посебног значаја за државе кандидате за чланство у ЕУ. То је од суштинске важности за разумевање функционисања ЕУ и анализу њеног утицаја у међународним односима. Србија као земља кандидат за пуноправно чланство у ЕУ мора ускладити своју спољну и безбедносну политику са политиком Уније. Имајући ово на уму аутор разматра европску медитеранску и блискоисточну политику такође као области у којима ће свака држава кандидат морати да усклади своју политику. У ту сврху он представља недавно ангажовање ЕУ у овом региону и у том погледу изучава њену тренутну стратегију и политику. Анализа Заједничке спољне и безбедносне политике Европске Уније показује суштинске недостатке у смислу неусклађености и нефункционалности у области источног и јужног Медитерана.

Кључне речи: Европска Унија, Медитеран, Либија, Блиски исток, Заједничка спољна и безбедносна политика.

* Мр Слободан Јанковић је истраживач-сарадник у Институту за међународну политику и привреду, Београд.

** Рад је реализован у оквиру пројекта „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународно економски, правни и безбедносни аспекти“, Министарства науке Републике Србије, ев. бр. 179029, за период 2011-2014. године.

Политика према суседима битна је за сваку земљу па и за Европску унију. Односи Уније са суседством обрађени су у мноштву књига, чланака и зборника. У овом тексту бавићемо се односима ЕУ са јужним и источним Медитераном. Испитивање тих односа и домета спољне политике Уније у том делу света помажу боље разумевање укупне спољне и безбедносне политике ЕУ. Ово је битно за Републику Србију због процеса приступања који је отпочео након стицања кандидатуре и ступања на снагу Споразума о стабилности и придруживању између Србије и ЕУ (септембар 2013).

Један у низу, наизглед безбројних, захтева који се испостављају Србији у процесу приступања ЕУ је и усклађивање са Заједничком спољном и безбедносном политиком (ЗСБП) Уније.¹ Усаглашавање са правним тековинама ЕУ по овом питању обавља се у оквиру преговора Србије и ЕУ о поглављу 31. Република Србија је стицањем кандидатуре за пуноправно чланство у ЕУ марта 2012, између осталих преузела и ту обавезу. Овакав захтев и преузета обавеза усаглашавања са политиком наддржавне организације која активно помаже сецесију дела територије Републике Србије, и која у овом тренутку спроводи политику све обимнијих санкција против једног од највећих економских партнера Србије — против Руске Федерације — налажу подробнију анализу саме спољне политике Уније. Дакле, због практичних последица формално-правног усклађивања са деловањем ЕУ, потребно је испитати начине и конкретне резултате деловања ЗСБП. Свакако да овакве анализе постоје, па се нећемо бавити проучавањем целокупне ЗСБП, већ њеног деловања у два региона.

Усклађивање не представља некакав механички процес, и у пракси се показало да оно може бити и постепено. Но, да би до било каквог усклађивања дошло треба видети шта је то са чиме се нешто усаглашава. У том смислу, прво питање које се намеће у истраживању јесте да ли заиста постоји или ефективно делује ЗСБП? На ту тему је већ писано

1 Milagros Álvarez Verdugo, "The enlargement of the European Union and the European Security and Defence Policy", Интернет, <http://www.recercat.net/bitstream/handle/2072/204363/4/%20The%20enlargement%20of%20the%20European%20Union%20and%20the.pdf?sequence=4>, приступ: 27/03/2014.

(Трапара) са оценом да не постоји заједничка политика Уније као надржавне заједнице већ да је посреди стално балансирање и усклађивање интереса неколико земаља из Уније као и САД.² Постоји и критика у смислу подељености одговорности између Уније и држава-чланица али и непостојања координације институција ЕУ задужених за спољну политику (Нели Бабајан).³

Ужи део ЗСБП је Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ (ЗБОП). У овом раду посветићемо се анализи ЗБОП, али и шире спољнополитичког деловања Уније (ЗСБП) у два макрорегиона (Блиски исток и Северна Африка — источни и јужни Медитеран) који представљају политичку и културолошку целину. Тако ћемо испитати: 1) постојаност, то јест кохерентност ЗСБП ЕУ. Тиме се потврђују или оповргавају тврдње о њеној некохерентности, односно о непостојању заједничке спољне и безбедносне политике Уније; 2) реалне домете ЗБОП у пракси. Када се то утврди онда се може добити добија јаснија слика политике са којом Србија треба да се усклади.

1. Политика ЕУ према јужном и источном Медитерану

Европска унија наследила је од Европске економске заједнице (ЕЕЗ) заједничке смернице у економским и политичким односима са земљама Блиског истока и Северне Африке (МЕНА земље). Данас се та политика формално заснива на Европској суседској политици.

Јужно и источно Средоземље, то јест Северна Африка и део Блиског истока представљају део европског суседства, и тиме су од непосредне важности за европску безбедност и спољну политику. Отуда политика званичног Брисела у наведеним регионима даје образац за начин деловања ЗСБП, од осмишљавања до реализације.

2 Vladimir Trapara, „Ograničenja zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU: kome zapravo Srbija treba da se prilagodi?“, u: Dragan Đukanović i Miloš Jončić (prir.), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd 2012, str. 42-56.

3 Nelli Babayan, „Now Who Answers the Phone in Europe? Cooperation within the CFSP after the Enlargements and the Lisbon Treaty“, *Caucasian Review of International Affairs* Vol. 4 (4) - Autumn 2010, pp. 354-367.

За дефинисање политике Уније према овом делу света битно је навести да ЕУ зависи великим делом од увоза енергената и других сировина из тог дела света (око 30 одсто увоза нафте и 25% увоза гаса)⁴, али и да на економију и унутрашњу безбедност утиче и стална недокументована односно илегална миграција.

У погледу миграната, јавности су најпознатији афрички мигранти који бродовима преко Средоземља настоје да се докопају италијанских и шпанских обала. Ово је познато због повремених трагичних случајева од којих је појединачно највише жртава било у октобру 2013. године, када је после једног бродолома италијанска морнарица открила 366 мртвих а 20 људи је заведено као нестали.⁵ Последњих година највећи број нерегуларних миграната долази преко Италије, затим Шпаније и преко Турске и Балкана у земље Уније.⁶ Дакле, земље јужног и источног Медитерана представљају главну руту за илегални прелазак миграната у Унију.

Још 1972. године, ЕЕЗ (претеча ЕУ) истакла је да земље медитеранског басена имају суштински значај за њу што изискује додатно ангажовање. Тада је ЕЕЗ формулисала *Глобалну медитеранску политику* (ГМП). Она је уведена као наставак тежње Француске а онда и других чланица да обезбеде наставак утицаја у бившим колонијама, предупреду ширење утицаја СССР-а и обезбеде наставак слободног при-

4 Види податке EUROSTAT из 2012. године: *Energy production and imports: Table 3: Main origin of primary energy imports, EU-28, 2002–12*, EUROSTAT, Интернет, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Energy_production_and_imports#Imports, приступ: 18/09/2014.

5 “Strage Lampedusa, 9 arresti: migranti vittime di stupri di massa”, 01 Luglio 2014, Интернет, http://www.ilmessaggero.it/primopiano/cronaca/traffico_migranti_arresti_strage_lampedusa_3_ottobre_stupri/notizie/774841.shtml, приступ: 29/08/2014. Трагедија ових несрећника из Еритреје је тим већа, што су прво били у приватним затворима где су им жене силоване.

6 У 2013. години према Европској пограничној агенцији ФРОНТЕКС, број ирегуларних имиграната у ЕУ је био 107 хиљада, знатно више у односу на 75 хиљада 2012. “Annual Risk Analysis 2014”, Frontex ТТ-АС-14-001-EN-N, Warsaw, May 2014, Интернет, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf, приступ: 28/08/2014. У првој четвртини 2014. број ирегуларних имиграната који су ушли у Италију порастао је 700 одсто у односу на исти период 2013. и за 143 одсто у Грчкој за исти период. Види: “Europe’s huddled masses”, *Economist*, Aug 16th 2014, Интернет, <http://www.economist.com/news/leaders/21612152-rich-countries-must-take-more-migration-burden-europes-huddled-masses>, приступ: 28/08/2014.

ступа нафти и рудним богатствима.⁷ Ипак, иако помпезно названа, ГМП, као кохерентно деловање, у пракси није заживела.⁸ Азијско и афричко приобаље Медитерана представља стратешки важну сировинску базу за привреде ЕУ земаља (енергенти и низ руда и минерала важних за привреде ЕУ) и тржишта за услуге и финалне производе из ЕУ. На простор се измешта део производње из Уније. На тај начин се делимично задовољава потреба за јефтином радном снагом у географски блиском подручју земље у којима се налази седиште компаније (нпр. Мароко са Реноовим погонима).⁹ Међутим, упоредо са настојањем земаља Уније (често у садејству са САД) да обезбеде наставак економског присуства приметно је снажније учешће Кине у међународној трговини и политици и делимично Русије.

Званични кључни циљеви заједничке спољне политике Уније за Северну Африку и Блиски исток су:

1) „Охрабрити политичке и економске реформе у свакој појединачној земљи с уважавањем њихових посебности (Европска суседска политика).”

2) „Охрабрити регионалну сарадњу међу земљама региона и са Европском унијом (Унија за Медитеран).”

Осим ова два циља наведена према сајту Европске службе за спољне активности, на истој интернет страници је одређено и да: „Европска унија активно подржава решење израелско-палестинског сукоба и члан је такозваног Блискоисточног квартета (САД, ЕУ, Русија и УН) (Блискоисточни мировни процес).”¹⁰

Прва два циља су широко постављена и допунски се могу тумачити на основу докумената која ближе и детаљније дефинишу званичну политику ЕУ у овом делу света. Трећи

7 Robert Taylor, “Implications for the Southern Mediterranean Countries of the Second Enlargement of the European Community”, Europe Information Development, X/225/80 June 1980.. [EU Commission - Brochure]; Eva Chihelková, “Euro-Mediterranean relations and their heading. On the way to a differentiated multilateralism?”, *Agricultural Economics – Czech*, 60, 2014 (1): 31–48, p. 33.

8 Види о томе више у: Stefan Brocza, “The failure of the EU’s Mediterranean policies”, *Current Concerns*, No 1, 15 January 2012.

9 “Our Locations”, *Renault Group*, 2014.07.30, Интернет, <http://group.renault.com/en/our-company/locations/renault-locations/>, приступ: 30/07/2014.

10 “North Africa, Middle East and Arabian Peninsula”, Интернет, http://eeas.europa.eu/mideast/index_en.htm, приступ: 12/05/2014.

циљ је конкретнији па ћемо лакше оценити како се он остварује у пракси.

Ваља истаћи да је ЕУ у *Барселонској декларацији*, којом је покренула *Евро-медитеранско партнерство* (Евромед) 1995, истакла амбициозне циљеве који су оманули. То су били: 1) стварање зоне мира и стабилности (Прва корпа), 2) установљавање зоне заједничког просперитета (друга корпа) и 3) промоција узајамног разумевања међу народима региона (корпа три). Према речима Стефана Брокзе (*Stefan Brocza*) аустријског стручњака за ЕУ, раније ангажованог у влади његове земље и касније универзитетског професора, политика из прве корпе постала је „мизерни промашај”¹¹ Међутим, ни друге две корпе нису донеле опипљивије резултате.

Пошто је ова политика оманула, 2004. је установљена *Европска суседска политика* (ЕСП) којом су обухваћене и земље јужног Медитерана, на чему је инсистирала Француска. *Унија за Медитеран* (УзМ), скромнија ид Евромед-а, покренута је 2008, опет на иницијативу Француске али слабије институционално утемељена у односу на идеју француског председника Николаса Саркозија. УзМ формално окупља чланице ЕУ и све земље Средоземља изван Уније плус Мауританију.¹² Циљеви су били „заједнички рад у 1) области екологије, 2) изградњи саобраћајне инфраструктуре, 3) (цивилној заштити) заштити од природних и других катастрофа, 4) планирању развоја соларне енергије (*Mediterranean solar energy plan*), 5) у области вишег образовања и истраживања и 6) подстицају малим предузећима.”¹³ Већ после непуне три године могло се констатовати да и ова иницијатива Уније има резултате попут Евромеда.¹⁴ Иако формално постоји, УзМ је „пројекат који никад није почео.”¹⁵ Грандиозно замишљени пројекат снабдевања ЕУ земаља соларном енергијом из Са-

11 Stefan Brocza, “The failure of the EU’s Mediterranean policies”, *op. cit.*

12 Првобитно 27+16, а после пријема Хрватске 28+15.

13 *Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED)*, Интернет, http://eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm, скинуто: 13/05/2011.

14 Види о томе више у: Slobodan Janković, “Libijska kriza i njene posledice”, *Međunarodna politika* 2011, vol. 62, br. 1142, str. 30-51.

15 Nicola Censini, “The Union for the Mediterranean: a project that never took off”, *Young democrats for Europe*, March 28 2012, Интернет, http://youngdemocrats.eu/the-union-for-the-mediterranean-a-project-that-never-took-off_202.html, приступ: 19/05/2014.

харе — Дезертек — који је био и најамбициознији пројект у оквиру УзМ, фактички је напуштен средином 2013. године. На тај начин је у потпуности отпао четврти циљ Уније за Медитеран.¹⁶ Продубљивање израелско-палестинског сукоба и застој мировног процеса паралисали су део активности. Економска и финансијска криза ЕУ, те политичке промене у Египту и Тунису, политички сукоби у Турској и оружани сукоби у Либији и у Сирији докрајчили су УзМ. Данас овај пројекат само формално опстаје као и Евромед раније.

2. Актуелна стратегија и циљеви

Нема званичне стратегије ЕУ за Блиски исток и северну Африку. Ипак, постоји низ стратешких докумената, студија, предлогака академских и стручних кругова по овом питању. Увек постоје и актуални циљеви који се (после пословичног неиспуњавања) мењају у зависности од успешности оних претходно дефинисаних. Званичне циљеве ЗСБП смо напред навели. Они се у другачијој форми могу наћи и у Заједничкој Афричко-ЕУ стратегији. С обзиром да се ради о Африци, ту наведени циљеви се односе и на северни део тог континента па се из њих може препознати о политика према Блиском истоку. То су:

а) одржање мира и безбедности, кроз политику превенције конфликта и дугорочне изградње мира кроз разрешења постојећих сукоба и учвршћивања одрживог развоја;¹⁷

б) неометани приступ сировинама и тржиштима ових земаља;

в) контрола миграционих кретања, која је још увек у највећој мери у надлежности држава чланица и представља

16 Највећи партнер Сименс се после Боша повукао из пројекта још у октобру 2012. Пошто је низ компанија одустало од улагања у овај пројекат, невладин Фондација Дезертек се и сама повукла из истоимене иницијативе крајем маја 2013. године. Занимљиво је да се Фондација повукла из сопствене иницијативе. Види: "Desertec's collapse unlikely to affect EU energy plans", Интернет, <http://www.rtcc.org/2013/07/05/desertecs-collapse-unlikely-to-affect-eu-energy-plans/#sthash.RBXLu6iM.dpuf>, приступ: 18/05/2014.

17 *The Africa-Eu Strategic Partnership: A Joint Africa-EU Strategy*, Lisbon, 9 December 2007, 16344/07 (Presse 291), pp. 2,3,5.

једну од најоштријих дебата по питању националног суверенитета односно надлежности ЕУ.¹⁸

Мирне границе и мирно суседство ЕУ настоји да оствари кроз: а) регионални приступ; евромедитеранско партнерство и УзМ; и б) билатерални приступ — стварање појаса придружених земаља на истоку и југу, од којих би оне на јужном (али и источном) Медитерану могле напредовати до *Напредног статуса*.¹⁹ Дакле, као и у случају земаља које имају намеру да се интегришу у ЕУ, Унија се служи политиком условљавања и нуђења Споразума о придруживању (Association Agreement—АА), изузетно и *Напредног статуса* (Advanced status-AS). Осим тога, ЕУ је у више докумената предвидела могућност војног ангажмана за остварење мира и безбедности.

Последња у низу стратегија и сличних докумената ЕУ према Јужном Медитерану, *Партнерство за демократију и заједнички просперитет са јужним Медитераном* (A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean) настала је као одговор на промене у северној Африци почетком марта 2011. године.²⁰

ЕУ на почетку метежа који је захватио арапски свет, изражава жељу за демократским, стабилним, напредним и мирним Јужним Медитераном.²¹ Већ сама чињеница да ЕУ само за јужни обод Средоземља дефинише низ политика које треба спровести али не и за Блиски исток, односно источно Средоземље и земље Арабијског полуострва, говори о донетима, односно ограничењима ЕУ.

За разлику од *Европске стратегије безбедности* из 2003, у *Партнерству за демократију* нафта и гас се помињу само једном, док енергија заузима изузетно мали простор,

18 Види о томе у: Слободан Јанковић, „Савремени миграциони трендови: последице по Србију”, *Национални интерес*, бр. 2, год. VI, vol. 8, Београд 2010.

19 Sabine Fischer, Erwan Lannon, “The ENP Strategic Review: the EU and its neighbourhood at a crossroads”, *European Union Institute for Security Studies*, ISS Analysis May 2011, p. 3.

20 *A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean*, Joint Communication To The European Council, The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, COM(2011) 200 final, Brussels, 8.3.2011.

21 *A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean*, op., cit, p. 2.

иако су Алжир и Либија битни снабдевачи више земаља северног Средоземља. Као и у време писања Европске стратегије безбедности, Унија је кумулативно остала највећу увозник енергије на свету па тим пре делује да овај документ одудара од стварности и потреба ЕУ.²² У новом документу се нагласак ставља на обновљиве изворе енергије и декарбонизацију до 2050. године те перспективу стварања заједничког енергетског тржишта.²³

У *Партнерству за демократију*, ЕУ наводи старе циљеве али и донекле старе подстицаје за реформе. У овом документу говори се о могућности партнерских земаља да обнове преговоре о придруживању с циљем достизања *Напредног статуса* (Advanced status).²⁴ Међутим, већ 2010. године, Тунис и Јордан су преговарали о *Напредном статусу* са ЕУ. Тунис је за време Бен Алија више пута хваљен од стране европског Комесара за проширење и европску суседску политику, Штефана Филеа.²⁵

3. Прави резултати ЕУ медитеранске политике

Ширење нестабилности на јужном и источном Медитерану као и раширена економска криза на северном ободу овог мора говоре о укупним постигнућима ЕУ политике у Средоземљу. Ипак, како би потврдили ову генералну оцену потребно је да размотримо и конкретне ЕУ активности и иницијативе у регионима којима се бавимо.

Већ наведена пропаст мегаломанског плана о производњи соларне енергије у Сахари (Дезертек), говори о још једној

22 European Union: Energy, Интернет, http://europa.eu/pol/ener/index_en.htm, приступ: 14/05/2014. "Nukes Best Option Against Russian Gas", Forbes 4/14/2014, Интернет, <http://www.forbes.com/sites/jamesconca/2014/04/14/nukes-best-option-against-russian-gas/>, приступ: 15/05/2014. Стратегија ЕУ је 2003. наводила чињеницу да је Унија највећи увозник енергената на свету и да увози око 50 одсто својих потреба што треба да се увећа на барем 70 одсто 2030. године.

23 *A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean*, op. cit, p. 10.

24 *Ibidem*, p. 5.

25 "Tunisia and the European Union: a solid, confident and forward-looking partnership", 25 March 2010, Интернет, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/docs/articles/10-03-25_tunisia_en.pdf, скинуто: 17/06/2011.

пропалој стратегији Уније ка овом делу света. Осим тога, ваља приметити да приступ са акцентом на демократизацији и развоју цивилног друштва по западном моделу у Северној Африци је наглашено идеолошки. Он суштински следи вишевековну традицију наметања својих вредности другим народима и друштвима, од хриристијанизације дивљака, затим њиховог цивилизовања до данашњег демократизовања и ‘ослобађања’. Последице такве политике су видљиве и у опадајућој трговини са земљама Блиског истока и северне Африке али и у константном дефициту Уније у ваневропској трговини, баш због политичке условљености економске сарадње. Ово је само наизглед зачуђујуће у привредама у којима се наводно говори о слободи робе и капитала и тврдњама да новац не познаје границе. Парадоксално је само да политичко условљавање економских односа Уније са ваневропским земљама заправо штети привредним интересима саме ЕУ. Наиме, ЕУ је 2000. године имала 46 одсто учешћа у укупној трговини МЕНА земаља, да би то спало на 30 одсто 2011. године.²⁶ Азија, а првенствено Кина и Индија постали су главни трговински партнери МЕНА земаља.²⁷

4. Мисије ЕУ у МЕНА региону

Извештај о примени Европске суседске политике, конкретно *Партнерства за демократију и заједнички просперитет са јужним Медитераном*, из новембра 2013. показује наставак бирократско-идеолошког састављања извештаја који служе за стварање илузије о успешности.²⁸ У њему се говори о безбедносној мисији ЕУБАМ Либија (*Border Management Assistance Mission In Libya - EUBAM Libya*) покренутој јуна 2013. Извештај о примени углавном доноси низ препорука, а када је реч о резултатима даје уопштене оцене, да би при-

26 Giorgia Giovanetti, “Trade Relations Among Mediterranean Countries”, *Panorama Strategic Sectors, Economy and Territory*, IEMed. Mediterranean Yearbook 2013, p. 240, Табела 17.

27 *Intra- and inter-regional merchandise trade*, 2012, Table I.4, у: “World Trade Organization International Trade Statistics” 2013, p. 21.

28 “Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2013. Regional report: A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean Partners”, *European Commission*, Brussels, 27.3.2014, SWD (2014) 100 final.

крио неуспех. У њему се наводи да су „Противтерористичко деловање и предупредјење радикализације били укључени у кључна поља деловања ЕУ у Либији (толико о успеху)... Коначно, повезивање са земљама Средоземља по питању страних бораца — углавном се односећи на сукоб у Сирији — је био још један приоритет ЕУ.”²⁹ Дакле, сви кључни циљеви ЕУ поводом Либије и Сирије су оманули још у време писања извештаја о примени наведене политике.

Међудржавни мултилатерални састанци и потписивање неколико маргиналних споразума, махом о регулисању миграција и процедура издавања виза (*Mobility Partnership* са Мароком и Тунисом) наводе се као успеси ЕУ у Северној Африци (и на Блиском истоку).³⁰ Ту се наводе и бројна саопштења међународних организација и форума, чији су резултат предавања и радионице. Наводи се и да је ЕУ одлучила јула 2013. да војно крило Хизбулаха прогласи терористичком групом и уведе јој санкције чиме се сврстала уз ранију америчку и израелску политику.³¹

Од три мисије ЗБОП у региону, ЕУБАМ Либија, ЕУПОЛ КОППС и ЕУБАМ Рафа, ниједна се не може навести као успешна.

Горе поменута ЕУБАМ Либија, која више не функционише на тлу Либије, на званичном сајту нема новости о пресељењу у Тунис, нити има било каквих података о рату у тој земљи.³² Циљ мисије је интегрисана контрола граница а извештај не спомиње да се земља распада и да ЕУ финансира и обучава само једну од наоружаних милиција.³³ Дакле, ова цивилна мисија ЗБОП је од почетка била умешана у унутрашње поделе у северноафричкој земљи.

29 *Ibid.*

30 Regional report: A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean Partners, *op. cit.*, pp. 3-4.

31 *Ibid.*, p. 6.

32 На дан 27. августа на сајту мисије и даље није било вести после јуна 2014., Интернет, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/index_en.htm, приступ: 27/08/2014. Чланови мисије из ЕУ су још од 31. јула прешли у Тунис. “Libya violence puts EU border mission in doubt”, *Euobserver* 25.08.14, Интернет, <http://euobserver.com/justice/125337>, приступ: 29/08/2014.

33 “EU ‘civilian’ mission training paramilitaries in Libya”, *EU Observer* 18.11.13, Интернет, <http://euobserver.com/foreign/122134>, приступ: 22/11/2013.

Скромни ангажман мисије, иза себе је крио и један не-транспарентан циљ а то је било успостављање обавештајног центра у Триполију. Приватне безбедносне компаније које су обезбеђивале особље ЕУБАМ-а, имале су задатак да се баве и обавештајним радом за ЕУ што се види у тендеру за приватне безбедносне компаније које треба да обезбеђују особље ЕУБАМ-а.³⁴ Чланови ЕУ мисије у Либији, били су смештени у хотелу у Триполију, под заштитом приватне безбедносне компаније која до даљњег, без тендера, ради послове обезбеђења и размене поверљивих података са Бриселом, што је у складу са одредбом да лично шеф мисије унајмљује и одговара за приватно обезбеђење мисије.³⁵

О изузетним ограничењима мисије ЕУ у овој северно-афричкој земљи говори и података да чланови мисије, осим у случају преке потребе, не смеју да сами управљају возилима, не смеју да напуштају хотел а посебно не град.³⁶ Колико је мисија била успешна говори и захтев чланова још из 2013, дакле године у којој је мисија наводно успешно покренута, да се један део њих пресели на Малту због тешке ситуације у Либији. Наиме, у истом хотелу у којем је била смештена ЕУ мисија, октобра 2013. привремено је киднапован премијер Либије. Том приликом су отмичари провалили и у безбедносну канцеларију ЕУБАМ-а и отели нешто од опреме.³⁷

34 Тендер је у међувремену поново расписан. *1-2013 Call for Contributions for EUBAM Libya*, Annex I, "Advertisement for International Seconded/Contracted Staff Members", EEAS M_D GCIV 0023001 23-04-2013, p. 6, Интернет, http://www.difesa.it/SGD-DNA/Staff/DG/PERSOCIV/Bandi-EU-Internazionali/ Documents/bando_eubam_23_04_2013/annex1.pdf, приступ: 20/05/2014.

35 "EU 'mentors' helping Libya stop unwanted migrants", EUobserver 14.10.13, Интернет, <http://euobserver.com/justice/121766>, приступ: 28/04/2014; И "Answer of the Federal Government to the Minor Interpellation tabled by the Members of the Bundestag Ulla Jelpke, Andrei Hunko, Annette Groth, Inge Höger, Stefan Liebich, Petra Pau, Halina Wawzyniak and the Left Party parliamentary group - Bundestag printed paper 18/280, 20 December 2013", Интернет, <http://www.statewatch.org/news/2014/mar/libya--development-of-the-EUBAM-mission-in-libya.pdf>, приступ: 28/04/2014.

36 Ови подаци садрже се у полутајном документу ЕУ, који је постао доступан јавности тако што га је непознато лице доставило француском интернет сајту Mediapart: "Revised Draft Concept of Operations "Plus" (CONOPS PLUS) for the CSDP mission EUBAM Libya", Council of the European Union Brussels, 18 April 2013 8182/4/13 REV 4, CPCC, RESTREINT UE/EU RESTRICTED, Интернет, <http://www.mediapart.fr/files/EUBAMRapportAVRIL2013.pdf>, приступ: 20/05/2014.

37 "Answer of the Federal Government to the Minor Interpellation tabled by the

Поверљиви извештај али и јавни одговор немачке Федералне владе посланицима у Бундестагу, из децембра 2013, указивао је да је земља подељена на више територија које контролишу различите милиције, као и да влада у Триполију контролише само границу са Тунисом и са Египтом.³⁸

На сајту ове мисије у септембру 2014. и поред упорног извештавања великих новинских агенција о крвавим оружанним сукобима у Либији и затварању дипломатских представништава у тој земљи, није било ниједне сличне вести нити било каквог обавештења које би говорило о каквим негативним процесима у тој северноафричкој земљи. Овакво затварање очију пред проблемима је чест пример приступа ЕУ, која упорно, све до краха њених мисија, иницијатива и програма не дозвољава себи објављивање било каквих лоших вести. Најдаље докле се у том погледу иде јесте извештај у коме се наводи да одређена земља није испунила оно што је ЕУ од ње тражила.

Како је два пута пропао ангажман ЕУ у Либији, која је требало да покаже успех ЗБОП, нова нада се појављује у виду, за сада само најављеног, успостављања агенције *Фронтекс плус*. Ова агенција, уколико се успостави, би требало да замени италијанску операцију *Mare Nostrum*, патролирања Средоземља ради контроле миграционих токова, спасавања имиграната и хапшења организатора илегалног преласка границе. Међутим, комесарка ЕУ за унутрашње послове, Сесилија Малстром, најављујући такав ангажман ЕУ је већ изразила скепсу о дOMETИМА и навела да вероватно ЕУ неће бити у стању да организује операцију обима који постиже Италија!³⁹

За разлику од ЕУ, поједине државе чланице, на првом месту Италија, а онда Велика Британија и Француска, не само што су војном агресијом срушиле Гадафијев режим, него су након тога вршиле обуку либијских безбедносних струк-

---

Members of the Bundestag Ulla Jelpke, Andrei Hunko, Annette Groth, Inge Höger, Stefan Liebich, Petra Pau, Halina Wawzyniak and the Left Party parliamentary group - Bundestag printed paper 18/280, 20 December 2013”, *op. cit.* Питање и одговор број 10.

38 *Ibidem*, Питање и одговор број 4.

39 EU ‘Frontex Plus’ agency to replace Italy migrant sea rescue”, *Euronews* Интернет, <http://www.euronews.com/2014/08/27/eu-frontex-plus-agency-to-replace-italy-migrant-sea-rescue/>, приступ: 01/09/2014.

тура, и покушале да контролишу миграционе токове и либијске воде.⁴⁰ Насупрот земљама чланицама, ЕУ није била у стању да покрене и изведе војну операцију ЕУФОР Либија (*EUFOR Libya*).⁴¹

ЕУPOL COPPS мисија обуке палестинске полиције на Западној обали званично је једна од најуспешнијих мисија ЗБОП.⁴² У извештајима доступним јавности не помињу се сталне критике међународних организација за људска права попут Амнести интернешнела и Хјуман Рајтс Воча на рачун управо ове полиције због бројних прекорачења овлашћења, мучења затвореника и хапшења критички настројених новинара.⁴³

ЕUBAM Rafah такође представља велики неуспех. Ова мисија је имала активности од 24.11.2005. до 13.06.2007. када се бавила надзором, оценом и верификацијом примене усаглашених правила за рад граничног прелаза Рафа.⁴⁴ Мисија није оперативна од јуна 2007 због санкција Хамасу. Ипак, чланови мисије седе у Појасу Газе, примају плате и седам година ишчекују почетак активности.

ЕУ нема јединствену спољну политику што је највидљивије у случају Сирије. Тада су, као 2003. поједине чланице биле кооперативне са САД а друге не. Зато Унија није могла да усагласи заједнички став приликом доношења одлуке о скидању ембарга на наоружање тзв. сиријској опозицији маја 2013.⁴⁵ Када има усаглашено деловање Унија има реактивну спољну и безбедносну политику. Она следи и суштински делује у пару са НАТО-ом и често на иницијативу САД.

40 О томе више детаља у: Ibid, и: "Revised Draft Concept of Operations "Plus" (CONOPS PLUS) for the CSDP mission EUBAM Libya", *op. cit.*

41 *Council Decision 2011/210/CFSP*, Official Journal of the European Union, L 89/18 5.4.2011.

42 "EUPOL COPPS: What contribution to the resolution of the Arab-Israeli conflict?", *European Security review*, <http://www.isis-europe.eu/>, приступ: 22/11/2013.

43 На пример: "Palestine: Palestinian Authority Police Beat Protesters", *Human Rights Watch* JULY 30, 2013, Интернет, <http://www.hrw.org/news/2013/07/30/palestine-palestinian-authority-police-beat-protesters>, приступ: 22/11/2013; и "Palestinian Authority police arrest Bethlehem journalist George Canawati", 11/11/2013, Интернет, <http://www.jpost.com/>, приступ: 20/11/2013.

44 "EUBAM Rafah", Интернет, <http://www.eubam-rafah.eu/node/2300>, приступ: 28/11/2013.

45 "EU governments fail to reach deal on Syria arms embargo: Austria", *Reuters* May 27, 2013, Интернет, <http://www.reuters.com/>, приступ: 29/5/2013.

Након НАТО иницијативе за мултилатералну сарадњу у регији Медитеранског дијалога (настао 1994, укључује седам земаља — Мауританију, Алжир, Мароко, Тунис, Египат, Израел и Јордан) започиње ЕУ Процес из Барселоне 1995. године. Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ (*The Common Security and Defence Policy – CSDP*) је инаугурисана у Келну јуна 1999. након НАТО агресије на СРЈ. Истанбулска иницијатива (ICI) за сарадњу земаља Блиског истока са НАТО, по моделу ПЗМ-а је усвојена у Константинопољу 28. јуна 2004.⁴⁶ На самиту у Истанбулу 2004, одлучено је да НАТО појача присуство у једном од најтурбулентнијих региона: кроз а) тренирање ирачке војске, б) појачани ангажман у Авганистану, в) прерастање *Медитеранског дијалога* у партнерство и г) оснивање *Истанбулске иницијативе за сарадњу* (*Istanbul Cooperation Initiative*).⁴⁷ Четири године касније (2008) ЕУ оживљава Евро-медитеранско партнерство кроз Унију за Медитеран (УзМ). Део система ФРОНТЕКС, под називом ЕУРОСУР (*European Border Surveillance System EUROSUR*), коначно је покренут због операције у Либији. Он покрива размену и контролу података само са земљама чланицама Шенгена (изузев Швајцарске), мада постоје протоколи сарадње и са Великом Британијом која је безуспешно инсистирала да и САД добије приступ овом систему контроле спољних граница ЕУ.⁴⁸

“ЕУ има подељене надлежности у спољној политици са земљама чланицама. Многе од круцијалних интерних и спољних политика зависе од одлука кључних земаља чланица, Немачке, Француске и Уједињеног Краљевства. Наведене земље на неформалним састанцима ... доносе оквире у којима ће се донети одлуке о спољној и унутрашњој политици ЕУ. Ове земље и у нешто мањој мери Италија и Шпанија имају велику слободу у спољној политици у односу на тела ЕУ која имају спољнополитичке ингеренције (Председник ЕУ, министар спољних послова ЕУ, Савет ЕУ и Европска ко-

46 *Istanbul Cooperation Initiative*, 28 June 2004, Интернет, <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-cooperation.htm>, приступ: 28/04/2008.

47 Слободан Јанковић, „Од Медитерана до Авганистана”, оригинални, *Национални интерес*, бр. 3, год. V, vol. 6, Београд 2009, стр. 174-75.

48 “EU Tightens Its Grip on the Mediterranean”, October 16, 2013, Интернет, <http://www.thetrumpet.com/article/11025.19.0.0/world/military/eu-tightens-its-grip-on-the-mediterranean>, приступ: 05/05/2014.

мисија).⁴⁹ (...) Зато, када горе наведене три земље доносе неку спољнополитичку одлуку по питању евроинтеграција можемо то сматрати и политиком ЕУ.⁵⁰

5. Закључак

С обзиром да на политику ЕУ, како према земљама чланицама тако и споља, утичу бројни актери, полазимо од становишта да нема конзистентне политике из званичног Брисела. Осим тога, спољна а и безбедносна политика ЕУ је реактивна. Наиме, она се усклађује са политиком НАТО а понекад и само са политиком САД. То се најбоље може видети управо кроз политику Уније на јужном и источном Медитерану. Зато је у пракси немогуће говорити о усклађивању тј. усаглашавању са ЗСБП ЕУ, и поред тога што је усаглашавање са нечим што не постоји, садржано у потписаном уговору Србије и ЕУ.

Пристајање на усаглашавање са ЗСБП Уније, од стране Србије или било које друге земље кандидата, подразумева спремност на стално прилагођавање захтевима САД и најчешће Француске, Велике Британије и Немачке, које у складу са сопственим националним интересима воде спољну и безбедносну политику. На примерима Сирије, Либије али и недавно акција Израела у Појасу Газе, може се видети да не постоји јединствен став нити делотворна политика Уније. Штавише, све мисије које је ова организација покретала последњих година у Северној Африци и на Блиском истоку су пропале, иако се ради о изузетно важним регионима за саму ЕУ.

Када ЕУ формулише одређену политику из области ЗБОП, онда је она по правилу високо идеолошка, без утемељења у реалној међународној ситуацији и дометима саме Уније. У пракси то се претвара у неуспех мисија ЕУ и слабљење спољнотрговинске размене ЕУ са суседним реги-

49 "Borba novih članica za uticaj u EU", *Euractiv* 21.09.2011. Интернет, <http://www.euractiv.rs/eu-prioriteti/2724-borba-novih-lanica-za-uticaj-u-eu->, скинуто: 26/09/2011.

50 Aleksandar Saša Gajić i Slobodan Janković, „Četiri stuba srpske spoljne politike”, u: Dr Dragan Đukanović i Miloš Jončić (prir.), *Spoljna politika Srbije i zajednička spoljna i bezbednosna politika EU*, Institut za međunarodnu politiku i privredu i Hanns Seidel Stiftung 2012, str. 188.

онима. Чак и када ЕУ покрене неку мисију ЗБОП или најави успостављање нових инструмената за деловање у јужном и источном Медитерану (попут Фронтекс плус), представници Комисије указују да вероватно неће бити у стању да одржавају мисију коју самостално обавља само једна држава чланица!

Наведене слабости ЕУ, указују на непостојање јединствености али и на подређеност ЕУ трансатланским везама и када се ради о ЗБОП, НАТО-у. Када су у питању безбедносне и одбрамбене мисије, ЕУ је инфериорна и у односу на поједине државе чланице саме Уније.

Што се тиче Србије, проблем усклађивања се односи на с једне стране непостојаност кохерентне заједничке спољне (и безбедносне политике) ЕУ, као и на нефункционалност и бирократизам и када постоји формални консензус чланица. Зато се може закључити да данас није сасвим јасно са чиме би Србија требало да се усаглашава. Стога је поље за манипулације и Унијско оцењивање и условљавање Србије на овом плану потенцијално широко а тиме перспектива за земљу кандидата и крајње неизвесна.

Литература

Документи:

“Answer of the Federal Government to the Minor Interpellation tabled by the Members of the Bundestag Ulla Jelpke, Andrei Huncko, Annette Groth, Inge Höger, Stefan Liebich, Petra Pau, Halina Wawzyniak and the Left Party parliamentary group - Bundestag printed paper 18/280, 20 December 2013”, Интернет, <http://www.statewatch.org/news/2014/mar/libya--development-of-the-EUBAM-mission-in-libya.pdf>, приступ: 28/04/2014.

“Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2013. Regional report : A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean Partners”, *European Commission*, Brussels, 27.3.2014, SWD (2014) 100 final.

“Revised Draft Concept of Operations “Plus” (CONOPS PLUS) for the CSDP mission EUBAM Libya”, Council of the European Union Brussels, 18 April 2013 8182/4/13 REV 4, CPCC, RESTREINT UE/EU RESTRICTED, Интернет, <http://www.mediapart.fr/files/EUBAMRapportAVRIL2013.pdf>, приступ: 20/05/2014.

- I-2013 Call for Contributions for EUBAM Libya*, Annex I, “Advertisement for International Seconded/Contracted Staff Members”, EEAS M_D GCIV 0023001 23-04-2013, p. 6, Интернет, http://www.difesa.it/SGD-DNA/Staff/DG/PERSOCIV/Bandi-EU-Internazionali/Documents/bando_eubam_23_04_2013/annex1.pdf, приступ: 20/05/2014.
- A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean*, Joint Communication To The European Council, The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, COM(2011) 200 final, Brussels, 8.3.2011.
- Annual Risk Analysis 2014*, Frontex TT-AC-14-001-EN-N, Warsaw, May 2014, Интернет, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf, приступ: 28/08/2014.
- Council Decision 2011/210/CFSP*, Official Journal of the European Union, L 89/18 5.4.2011.
- Energy production and imports: Table 3: Main origin of primary energy imports, EU-28, 2002–12*, EUROSTAT, Интернет, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Energy_production_and_imports#Imports, приступ: 18/09/2014.
- Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED)*, Интернет, http://eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm, скинуто: 13/05/2011.
- European Union: Energy, Интернет, http://europa.eu/pol/ener/index_en.htm, приступ: 14/05/2014.
- Intra- and inter-regional merchandise trade*, 2012, Table I.4, у: “World Trade Organization International Trade Statistics” 2013, p. 21.
- Istanbul Cooperation Initiative*, 28 June 2004, Интернет, <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-cooperation.htm>, приступ: 28/04/2008.
- The Africa-Eu Strategic Partnership: A Joint Africa-EU Strategy*, Lisbon, 9 December 2007, 16344/07 (Presse 291).
- Монографије и текстови
- “Desertec’s collapse unlikely to affect EU energy plans”, Интернет, <http://www.rtcc.org/2013/07/05/desertecs-collapse-unlikely-to-affect-eu-energy-plans/#sthash.RBXLu6iM.dpuf>, приступ: 18/05/2014.
- “EU ‘Frontex Plus’ agency to replace Italy migrant sea rescue”, *Euronews* Интернет, <http://www.euronews.com/2014/08/27/eu-frontex-plus-agency-to-replace-italy-migrant-sea-rescue/>, приступ: 01/09/2014.

- “EU ‘civilian’ mission training paramilitaries in Libya”, *EU Observer* 18.11.13, Интернет, <http://euobserver.com/foreign/122134>, приступ: 22/11/2013.
- “EU governments fail to reach deal on Syria arms embargo: Austria”, *Reuters* May 27, 2013, Интернет, <http://www.reuters.com/>, приступ: 29/5/2013.
- “EU Tightens Its Grip on the Mediterranean”, October 16, 2013, Интернет, <http://www.thetrumpet.com/article/11025.19.0.0/world/military/eu-tightens-its-grip-on-the-mediterranean>, приступ: 05/05/2014.
- “EUBAM Rafah”, Интернет, <http://www.eubam-rafah.eu/node/2300>, приступ: 28/11/2013.
- “EUPOL COPPS: What contribution to the resolution of the Arab-Israeli conflict?”, *European Security review*, <http://www.isis-europe.eu/>, приступ: 22/11/2013.
- “Europe’s huddled masses”, *Economist*, Aug 16th 2014, Интернет, <http://www.economist.com/news/leaders/21612152-rich-countries-must-take-more-migration-burden-europes-huddled-masses>, приступ: 28/08/2014.
- “Libya violence puts EU border mission in doubt”, *Euobserver* 25.08.14, Интернет, <http://euobserver.com/justice/125337>, приступ: 29/08/2014.
- “North Africa, Middle East and Arabian Peninsula”, Интернет, http://eeas.europa.eu/mideast/index_en.htm, приступ: 12/05/2014.
- “Palestine: Palestinian Authority Police Beat Protesters”, *Human Rights Watch* JULY 30, 2013, Интернет, <http://www.hrw.org/news/2013/07/30/palestine-palestinian-authority-police-beat-protesters>, приступ: 22/11/2013.
- “Tunisia and the European Union: a solid, confident and forward-looking partnership”, 25 March 2010, Интернет, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/docs/articles/10-03-25_tunisia_en.pdf, скинуто: 17/06/2011.
- Álvarez Verdugo, Milagros, “The enlargement of the European Union and the European Security and Defence Policy”, Интернет, <http://www.recercat.net/bitstream/handle/2072/204363/4/%20The%20enlargement%20of%20the%20European%20Union%20and%20the.pdf?sequence=4>, приступ: 27/03/2014.
- Babayan, Nelli “Now Who Answers the Phone in Europe? Cooperation within the CFSP after the Enlargements and the Lisbon Treaty”, *Caucasian Review of International Affairs* Vol. 4 (4) - Autumn 2010, pp. 354-367.

- Brocza, Stefan, "The failure of the EU's Mediterranean policies", *Current Concerns*, No 1, 15 January 2012.
- Censini, Nicola, "The Union for the Mediterranean: a project that never took off", *Young democrats for Europe*, March 28 2012, Интернет, http://youngdemocrats.eu/the-union-for-the-mediterranean-a-project-that-never-took-off_202.html, приступ: 19/05/2014.
- Eva Chihelková, "Euro-Mediterranean relations and their heading. On the way to a differentiated multilateralism?", *Agricultural Economics – Czech*, 60, 2014 (1), pp. 31–48.
- Fischer, Sabine, Lannon, Erwan, "The ENP Strategic Review: the EU and its neighbourhood at a crossroads", *European Union Institute for Security Studies*, ISS Analysis May 2011, p. 3
- Gajić, Aleksandar Saša, i Janković, Slobodan, „Četiri stuba srpske spoljne politike”, u: Dr Dragan Đukanović i Miloš Jončić (prir.), *Spoljna politika Srbije i zajednička spoljna i bezbednosna politika EU*, Institut za međunarodnu politiku i privredu i Hanns Seidel Stiftung 2012, str. 188.
- Giovanetti, Giorgia, "Trade Relations Among Mediterranean Countries", *Panorama Strategic Sectors, Economy and Territory, IEMed. Mediterranean Yearbook 2013*, p. 240.
- Janković, Slobodan, "Libijska kriza i njene posledice", *Međunarodna politika* 2011, vol. 62, br. 1142, str. 30-51.
- Taylor, Robert, "Implications for the Southern Mediterranean Countries of the Second Enlargement of the European Community", *Europe Information Development, X/225/80 June 1980..* [EU Commission - Brochure];
- Trapara, Vladimir, „Ograničenja zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU: kome zapravo Srbija treba da se prilagodi?”, u: Dragan Đukanović i Miloš Jončić (prir.), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd 2012, str. 42-56.
- Интернет:
- Јанковић, Слободан, „Од Медитерана до Авганистана”, *Национални интерес*, бр. 3, год. V, vol. 6, Београд 2009.
- Јанковић, Слободан, „Савремени миграциони трендови: последице по Србију”, *Национални интерес*, бр. 2, год. VI, vol. 8, Београд 2010.

Slobodan Jankovic

*THE EU POLICY TOWARDS THE EAST AND
THE SOUTH MEDITERRANEA*

Resume

Judgment of EU Common foreign and security policy (CFSP) is of particular importance for the aspirant members of the Union. It is of primary importance for the understanding of the functionality of the EU and for the analysis of its weight in international relations. Serbia as a candidate country in the process of EU integration if it wish to become a full member must align with the CFSP. Having this in mind author examines the European Mediterranean and Middle East Policy also as example of the policy with which candidate country should align. In order to do that he presents recent history of the EU engagement in the region and studies actual strategy and policy of the EU in the region. CFSP policy shows structural lack of coherence and functionality in the mentioned region.

Keywords: EU, Mediterranean, Libya, Middle East, CFSP.